

Het onmisbare kwartet

Boodschap boven boodschapper. Eigenlijk verwacht ik dat Lucas en ik het eens gaan worden over deze drie beginwoorden. Laat ik het uitleggen. Zo nu en dan fantaseer ik over een ontmoeting met Lucas, mijn favoriete schrijver. Tegelijk ben ik bang dat zo'n gesprek stroef kan lopen, omdat we op nogal verschillende sporen zitten. Er ontstaat bijvoorbeeld vast spraakverwarring als ik me iets zou laten ontvallen in deze trant:

Ik: - Oh, dus zó zie je er in het echt uit! Da's toch anders dan ik dacht.

Lucas: - Hè? Waar heb je het over? Ik begrijp niet wat je bedoelt.

- Excuses, dat moet ik even toelichten. Al heel lang ben ik geboeid door jou en jouw beide boeken. Vaak lees ik daarin en dan probeer ik me voor te stellen wie jij bent, wat jou bewoog en zo. Vooral interesseert het me hoe je tot keuzes bent gekomen wat wél op te nemen bij het schrijven en wat niet.

- Maar wat heeft dat met mijn uiterlijk te maken?

- Nou ja, op zich niks natuurlijk, maar er is nou eenmaal zo'n grote afstand tussen ons dat ik alles wat me een beetje kan helpen om jou beter te leren kennen aangrijp. Eerlijk gezegd ben ik niet alleen geïnteresseerd in wat je schreef, maar ook in wie jij bent als persoon en als schrijver. Dus toen ik een paar jaar geleden in Nazareth was nam ik mijn eerste foto van je.

- In Nazareth? Nee, da's écht onzin! Dat kan helemaal niet. Volgens mij ben ik daar nooit geweest.

- Sorry, ik zeg het ook niet goed. Ik heb jou daar inderdaad niet gezien, zoals ik je nu zie. Maar op de buitenmuur van de Aankondigingskerk in Nazareth zag ik hoe ze jou in steen hadden uitgebeiteld en ja, toen pakte ik als vanzelf mijn fototoestel.

- Nee, Jos, je zit op een totaal verkeerd spoor. Het gaat helemaal niet om mij! Het gaat om (...).

Vier invalshoeken

Onze denkbeeldige conversatie zou verder ontsporen als ik over mijn 'Lucas-wandje' zou beginnen. Voor mij is het een hobby om ontdekte afbeeldingen toe te voegen, geen teken van persoonsverheerlijking. Eerder een vorm van humor: wéér een kunstenaar die ook geïntrigeerd is door de persoon Lucas. Hij staat gegraveerd in avondmaalsbekers, is tevoorschijn gehaald uit marmer of boomstam, vastgelegd in fresco's, schilderijen, glas-in-lood, wat niet al. Ik vind dat fascinerend, maar Lucas, bescheiden als hij was, gruwt er waarschijnlijk van. Maar ach, die hele portretgalerij is een leuke bijkomstigheid, mij gaat het uiteraard ook om het verhaal van Jezus, dat verder gaat door de tijd. En ook al heb ik een voorkeur voor deze auteur (noot 1), de andere drie evangelieschrijvers zijn zeker zo belangrijk. Want samen maken ze het verhaal over Jezus veel completer, omdat elk zijn eigen accenten legt. Deze tabel maakte ik met de NBG-vertaling uit 1951 en toont alleen al met een typerend trefwoord hoe verschillend hun stijl en woordkeus is.

	Matthéüs	Marcus	Lucas	Johannes
toen	173	78	142	64
terstond	23	41	13	6
geschieden	25	14	65	5
Ik	25	9	28	80
Vader	44	4	16	120

gedeelte van de Lucas-wand thuis

Matthéüs, ex-belastingambtenaar en een van de twaalf leerlingen vanaf het prille begin, gebruikt het saai voegwoord 'toen' om zijn verhaal systematisch aaneen te smeden. Het meest van alle vier baseert hij zich daarbij op citaten uit het Oude Testament als bewijsvoering: het is allemaal ooit voorzeggd.

Johannes begon als visser en werd van die eerste twaalf 'de leerling van wie Jezus veel hield'. Hij legt alle nadruk op Jezus' zelfonthulling – met veel 'Ik ben'-uitspraken – en zijn verhouding tot God, de Vader.

Marcus, de onstuimige jonge vent uit Jeruzalem, schrijft naar zijn aard: de gebeurtenissen volgen elkaar in rap tempo op, nauwelijks toespraken van Jezus. Het gaat hem om actie en vaart, 'terstond', alles direct!

Lucas, de enige niet-Jood, was arts van beroep en heeft van de vier de meest uitgebreide woordenschat. Als buitenstaander zet hij op een rij wat er zoal is voorgevallen in het leven van Jezus en in zijn ontmoetingen met mensen uit alle lagen van de bevolking en verankert dat in de wereldgeschiedenis. 'En het geschiedde in die dagen dat er een bevel uitging vanwege keizer Augustus...'

Alle vier maakten keuzes wat wel op te nemen en wat niet. Dat ieder in eigen stijl te werk ging wordt goed zichtbaar uit de beginzinnen van hun evangelie (zie bijlage). Al is er nogal wat overlap tussen de eerste drie evangeliën, het blijkt dat de vier gezamenlijk slechts 8% aan materiaal gemeenschappelijk hebben. Dat ze het dan over hetzelfde hebben en er tegelijk verschillend over rapporteren blijkt uit dit voorbeeld:

Matteüs 27 vers 57-60

Toen de avond gevallen was, arriveerde er een rijke man die uit Arimatea afkomstig was. Hij heette Josef en was ook een leerling van Jezus geworden. Hij meldde zich bij Pilatus en vroeg hem om het lichaam van Jezus. Hierop gaf Pilatus bevel het aan hem af te staan. Josef nam het lichaam mee, wikkelde het in zuiver linnen en legde het in het nieuwe rotsgraf dat hij voor zichzelf had laten uithouwen. Toen rolde hij een grote steen voor de ingang van het graf en vertrok.

Marcus 15 vers 42-46

Toen de avond al gevallen was (het was de 'voorbereidingsdag', dat wil zeggen de dag voor de sabbat), kwam Josef van Arimatea, een vooraanstaand raadsheer, die zelf ook de komst van het koninkrijk van God verwachtte. Hij raapte al zijn moed bijeen en ging naar Pilatus, die hij om het lichaam van Jezus vroeg. Het bevreesde Pilatus dat hij al dood zou zijn en hij riep de centurio bij zich, aan wie hij vroeg of Jezus al gestorven was, en toen de centurio dat bevestigd had, gaf hij het lijk aan Josef. Josef kocht een stuk linnen, haalde Jezus van het kruis en wikkelde hem in het linnen. Daarna legde hij hem in een graf dat in de rots was uitgehouwen en rolde een steen voor de ingang.

Lucas 23 vers 50-54

Er was ook een man die Josef heette en afkomstig was uit de Joodse stad Arimatea. Hij was een raadsheer, een goed en rechtvaardig mens, die de komst van het koninkrijk van God verwachtte en niet had ingestemd met het besluit en de handelwijze van de raad. Hij ging naar Pilatus en vroeg hem om het lichaam van Jezus. Nadat hij het lichaam van het kruis had gehaald, wikkelde hij het in linnen doeken en legde het in een rotsgraf dat nog nooit was gebruikt. Het was de voorbereidingsdag, de sabbat was bijna aangebroken.

Johannes 19 vers 28-42

Na deze gebeurtenissen vroeg Josef uit Arimatea – die uit vrees voor de Joden in het geheim een leerling van Jezus was – aan Pilatus of hij het lichaam van Jezus mocht meenemen. Pilatus gaf toestemming en Josef nam het lichaam mee. Nikodemus, die destijds 's nachts naar Jezus toe gegaan was, kwam ook; hij had een mengsel van mirre en aloë bij zich, wel honderd litera. Ze wikkelde Jezus' lichaam met de balsem in linnen, zoals gebruikelijk is bij een Joodse begrafenis. Dicht bij de plaats waar Jezus gekruisigd was lag een olijfgaard, en daar was een nieuw graf, waarin nog nooit iemand begraven was. Omdat het voor de Joden voorbereidingsdag en dat graf dichtbij was, legden ze Jezus daarin.

Dat Matthéüs ziet dat Josef rijk is, al over een eigen rotsgraf beschikt en *zuiver* linnen gebruikt, dat is niet zo vreemd met zijn beroepsachtergrond. Lucas heeft oog voor persoonlijke kwaliteiten: goed, rechtvaardig, integer, want hij durfde dissident te zijn toen het erop aankwam. De gepassioneerde Marcus wordt getroffen door Josefs lef om op Pilatus af te stappen, terwijl Johannes juist vindt dat er sprake is van geheimzinnigheid en angst bij de man. Kortom: ieders invalshoek levert nieuw inzicht in het gebeuren.

Vier boodschappers → één boodschap

Alles goed en wel, Jos, maar de boodschap moet door! Dát willen deze vier schrijvers me zeggen. Geen van hen vroeg aandacht voor zichzelf. En toch, juist ieders eigenheid helpt mij om de boodschap nog beter te laten binnenkomen, zodat ik die op mijn beurt kan doorgeven aan anderen. Het is toch fantastisch die variatie? Matthéüs organiseerde als een architect zijn boek in 5 delen. Als een etser kraste Marcus met markante lijnen wat er zoal voorviel. Dan Lucas, de schilder van prachtige ontmoetingen. Of neem

Johannes, die als een dichter speelt met polariteiten als licht-donker, leven-dood, waarheid-leugen en al componerend daarin een mystieke gelaagdheid aanbrengt. Ze blijven boeien, alle vier.

Noot 1: Mijn argumenten vind je in **Naar Lucas voor advies**. Kijk op www.anderz.info bij *In beweging...*, klik dan door naar de rubriek *Mensvisie*

De feiten over het leven van Jezus zijn eindeloos. Niet zonder reden eindigt het vierde en laatste evangelie met de woorden: "Er zijn echter nog vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft; indien deze één voor één beschreven werden, dan zou, naar ik meen, de wereld zelf de boeken, die geschreven werden, niet kunnen bevatten."

Uit alle gegevens over Jezus hebben vier mensen, door de Heilige Geest gedreven, gekozen en er een eigen verslag van gegeven. Vier leerlingen van Jezus, ieder op eigen wijze gegrepen door dezelfde Meester, zetten zich tot schrijven. Niet zakelijk en neutraal, alsof het buiten henzelf omging. Ze hadden gemerkt dat hun hele bestaan anders was geworden

vervolg?
z.o.z. →

HET EVANGELIE NAAR MATTHÉÛS

Geslachtsregister 1:1-17

- 1 1 Geslachtsregister van Jezus Christus, de zoon van David, de zoon van Abraham.
- 2 Abraham verwekte Izak, Izak verwekte Jakob, Jakob verwekte Juda en zijn broeders,
- 3 Juda verwekte Perez en Thamar,^a Perez verwekte Hezron, Hezron verwekte Jozef, de man van Maria, uit wie Jezus geboren is, die Christus genoemd wordt.
- 17 Al de geslachten dan van Abraham tot David zijn veertien geslachten en van David tot de Babylonische ballingschap veertien geslachten en van de Babylonische ballingschap tot de Christus veertien geslachten.

De geboorte van Jezus 1:18-25

- 18 De geboorte van Jezus Christus geschiedde aldus. Terwijl zijn moeder Maria ondertrouwd was met Jozef,^a bleek zij, voordat zij gingen samenwonen, zwanger te zijn uit de heilige Geest.
- 19 zijn uit de heilige Geest.

Vóór al het andere wordt eerst een register ter inzage gegeven. Een passende manier van doen voor iemand die gewend is te werken met akten en bewijsstukken, zoals de ex-belastingontvanger Matthéüs. De ordening van gegevens, blijkend uit de inleiding, is typerend voor hem: overzichtelijk, alles verantwoordend, meer logisch dan chronologisch doet hij zijn verhaal. Na het geslachtsregister beschrijft hij op dezelfde kalme, soms wat afstandelijke wijze de geboorte en de opvolgende gebeurtenissen.

38

HET EVANGELIE NAAR MARCUS

Johannes de Doper 1:1-8

- 1 1 Begin van het Evangelie van Jezus Christus. Gelijk geschreven staat bij de profeet Jesaja:
- 2 Zie, Ik zend mijn bode voor uw aangezicht uit, die uw weg bereiden zal:^a
- 3 de stem van een, die roept in de woestijn: Bereidt de weg des HEREN, maakt recht zijn paden.^b
- 4 geschiedde het, dat Johannes doopte in de woestijn en de doop der bekering tot vergeving van zonden^c predikte. En het gehele Joodse land liep tot hem uit en alle inwoners van Jeruzalem, en zij lieten zich door hem dopen in de rivier de Jordaan
- 6 onder belijdenis van hun zonden. En Johannes was gekleed met kameelhaar en met een lederschoen, en hij at zijn lendenen.^d

Onmiddellijk, zonder enige aarzeling, worden we in het gebeuren geplaatst. Na een korte motivering is alles direkt vol actie: Johannes doopt en preekt en de totale bevolking wordt ten tonele gevoerd. Na deze korte, krachtige start wordt de aandacht blijvend gevestigd op de hoofdpersoon: Jezus. De gebeurtenissen worden enthousiast, op de man af beschreven en volgen elkaar 'terstond' - hèt trefwoord van Marcus - op. De vaart kenmerkt zijn hele boek.

door de ontmoeting met Christus. Ze schreven vanuit de overtuiging dat het leven van ieder mens door Jezus anders kon worden.

Een aantal kenmerkende verschillen tussen de vier evangeliën worden hieronder aangegeven. Een korte typering van de schrijver en zijn stijl wordt aangeduid met behulp van de aanhef van zijn boek.

De gestructureerde opzet bij Matthéüs, de levendige stijl bij Marcus, de menselijkheid bij Lucas, de diepgang bij Johannes, elke zienswijze draagt bij tot het beter verstaan van hun gemeenschappelijk onderwerp: Christus.

De schakeringen waren bedoeld door de werkelijke Auteur om het leven van zijn Zoon toegankelijk te maken. God hanteerde vier mensen als instrumenten om zijn boodschap doeltreffend over te brengen. Daarbij niet voorbijgaand aan hun menselijke aard en beperking, maar dat juist benuttend voor een veelzijdige en volledige benadering. "Doch dit alles werkt één en dezelfde Geest, die een ieder in het bijzonder toedeelt, gelijk Hij wil" (1 Corinthiërs 12:11).

HET EVANGELIE NAAR LUCAS

Inleiding 1:1-4

- 1 Aangezien velen getracht hebben een verhaal op te stellen over de zaken, die onder ons
- 2 hun beslag hebben gekregen, gelijk ons hebben overgeleverd degenen, die van het begin aan ooggetuigen en dienaren van het woord
- 3 geweest zijn, ben ook ik tot het besluit gekomen, na alles van meet aan nauwkeurig te hebben nagegaan, dit in geregelde orde voor u te boek te stellen, hoogedele Theófilus,^a
- 4 opdat gij de betrouwbaarheid zoudt erkennen der zaken, waarvan gij onderricht zijt.

^a Handelingen 1:

De aankondiging van

Johannes' geboorte 1:5-25

- 5 Er was in de dagen van Herodes, de koning van Judéa, een priester, genaamd Zacharias, behorende tot de afdeling van Abia,^a
- 6 en zijn vrouw was uit de dochters van Aáron en haar naam was Elisabeth. Zij waren beiden rechtvaardig voor God en leefden naar

Deze voorzichtige aanhef is karakteristiek voor het vervolg. Eerst na alle beschikbare gegevens van vele kanten te hebben bekeken komt Lucas tot zijn schrijven. Zijn stijl is fijngevoelig, beschouwend, oog hebbend voor de feiten. Meer dan de andere schrijvers plaatst Lucas het gebeurde in een historisch kader. Lucas' interesse gaat vooral uit naar de ontmoetingen van Jezus met enkelingen. Die aandacht voor de enkeling had hij met Christus gemeen. De inleiding toont dat het helpen van één man, Theófilus, voldoende motief voor Lucas was om het evangelie samen te stellen.

HET EVANGELIE NAAR JOHANNES

Het vleesgeworden Woord 1:1-18

- 1 In den beginne^a was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was
- 2 God. Dit was in den beginne bij God. Alle dingen zijn door het Woord geworden^b en zonder dit is geen ding geworden, dat ge-
- 3 worden is. In het Woord was leven^c en het
- 4 leven was het licht der mensen; en het licht
- 5 ... de duisternis
- 14 Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol
- 15 van genade en waarheid. Johannes heeft van Hem getuigd en heeft geroepen, zeggende: Deze was het, van wie ik zeide: Die na mij komt, is vóór mij geweest, want Hij
- 16 was eer dan ik. Immers uit zijn volheid hebben wij allen ontvangen zelfs genade
- 17 op genade; want de wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid zijn door

Johannes start niet op de aarde, zoals de andere schrijvers, maar bij de eeuwige werkelijkheid. Hij is bovenal geboeid door het gegeven dat God mens werd in Jezus Christus. Uit Jezus' leven doet hij maar enkele grepen en wijst daarbij telkens op de betekenis van Jezus' woorden en daden. Johannes richt zich bovenal op de goddelijkheid van Jezus, wat onder andere blijkt uit de vele 'Ik ben'-uitspraken, die hij opneemt. Maar eveneens getuigt hij dat Jezus in elk opzicht mens was en 'onder ons heeft gewoond.'